

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet.

KSLA:s portalparagraf

MÅNADENS KARTA 18

Jordens gödsling

Jordens gödsling är namnet på en bok, utgiven av Lantbrukssällskapets tidskriftsaktiebolag (Lantbruksförbundets tidskriftsaktiebolag) skriven av Arvid Zachrisson och Olle Franck. Den första upplagan kom år 1939 och den tredje upplagan år 1945. Det är en förhållandevis detaljerad och praktisk handbok kring hur man ska tänka kring gödsling av jorden. Lantbruksförbundets tidskriftsaktiebolag gav vid denna tidpunkt ut en rad handböcker och läroböcker inom olika ämnen, inte minst för bruk i allmänna skolor och annan utbildning såsom lantmannaskolor och folkhögskolor.

Zachrisson var agronom och rektor för Hvilans Lantmannaskola och Franck var statsagronom vid jordbruksförsöksanstalten. Franck hade publicerat en lång rad skrifter kring olika försök på Experimentalfältet i Frescati, ända sedan 1920-talet. Under 1930-talet kom fokus i hans publicering att alltmer bli på gödsling och jordarnas olika behov av extra gödning. Detta arbete fortsatte han med under 1940- och 1950-talet. Det är därför helt logiskt att han är med att skriva denna handbok.

I boken finns en rad olika skisser och praktiska beskrivningar för hur man ska hantera gödsel. Det kan vara hur man anlägger en gödselstad eller olika slambrunnar. Den ger också en snabb ingång till och kunskap om näringsämnen i jorden och anknuten mikrobiologi. Boken är pedagogiskt skriven och innehåller även tydliga åsikter. Det finns exempelvis normativa illustrationer kring vad som kan betraktas som god respektive "slösaktig och ovårdad gödselhantering". Ingen läsare behöver tvivla på vilken metod man ska välja.

De olika upplagorna är relativt lika, men det sker en viss utveckling över tid. En skillnad är att man i tredje upplagan från 1945 använder begreppet handelsgödsel snarare än konstgödsel i boken, ett i sig intressant skifte i användning av begreppen. Kristiden under Andra Världskriget avspeglas också något. Det gavs under kriget ut mer riktade arbeten av Franck på samma förlag. På detta tema kom år 1940: *Jordens gödsling i kristid: allmänna regler och råd med särskild hänsyn till det nuvarande läget, Efter föranstaltande av Statens livsmedelskommission.*

Man ger i boken pedagogiska exempel på hur man kan upprätta en detaljerad karta över olika åkerskiften. Förslagsvis ska den framställas i skala 1:4000 vilket sedan föregående sekler var den så kallade åkerskalan. Genom provtagning kan man konstatera vilket behov det finns för insatser på just den delen av åkern. Det finns också förslag på hur man ska illustrera kartan för de olika mätpunkterna, med färg och symboler.

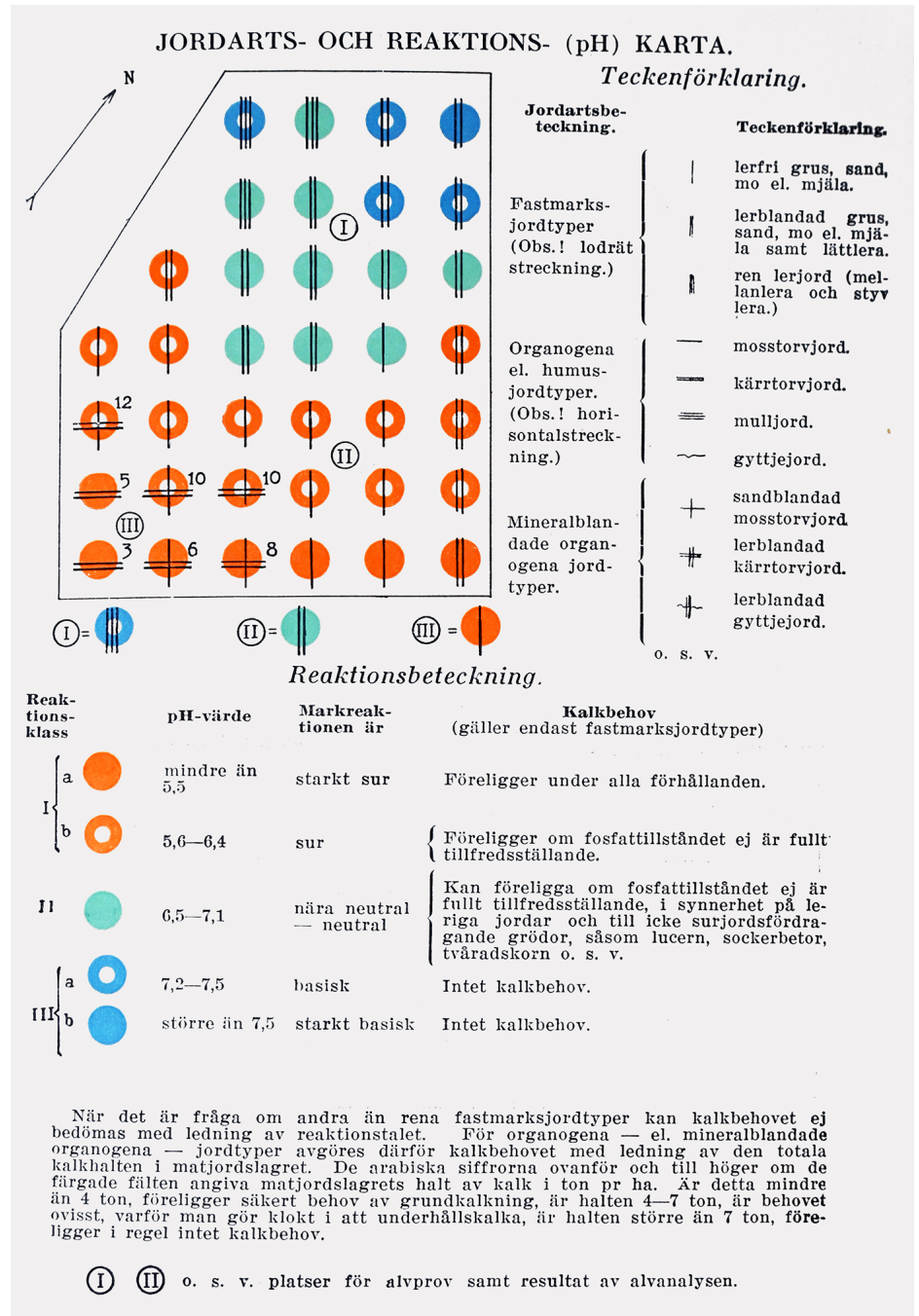
Kartan som visas här är en kombination av förutsättningarna och pH-värdet vid de provtagna punkterna. I boken finns även liknande kartor som visar på fosfat och kali. Avsikten var att man sedan själv skulle göra en karta eller låta någon annan göra det för att man skulle kunna anpassa sin gödselgiva efter behov. I avsnittet "Det kemiska jordbruket" i Flygare och Isacson (2003) finns exempel på en karta framställd år 1947 med denna metod. Det är såklart långt från dagens precisionsodling och noggrant GPS-skapade markakkartor med moderna analysmetoder, men principen från denna 80 år gamla publikation finns kvar; att undersöka behovet och anpassa gödslingen efter det och vad man ska odla. Man kan med fördel jämföra det med Jordbruksverkets mer moderna informationsmaterial (Jordbruksverket 2010).

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien,
KSLA

Drottninggatan 95 B
Box 6806
113 86 Stockholm
tel 08 5454 7700
akademien@ksla.se
www.ksla.se

Facebook: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) @KSLAkademien
LinkedIn: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien
X: KSLA @KSLA_Academy
Instagram: skogs_lantbruksakademien

Exempelkartan, en av tre kartbilder från boken, visar hur man kan illustrera de olika mätresultaten på sin kartskiss. Karta visar pH-värdet enligt en färgskala från blå till röd. Genom de horisontella och vertikala strecken får man information om jordart. I norra delen av kartan är det basiskt, högt pH-värde, och lerblandat grus, sand, mo eller mjåla. I södra delen av fältet är det lågt pH-värde och mer organogena jordar. Under kartbilden finns också rekommendationer kring att tillföra kalk och hur man kan tänka kring markens behov.

Källor och referenser:

- Flygare, Iréne och Isacson, Maths (2003) Det svenska jordbrukets historia [Bd 5] Jordbruket i välfärdssamhället: 1945–2000, Stockholm : Natur och kultur/LT i samarbete med Nordiska museet och Stift. Lagersberg, 2003, 391 s.
- Det svenska jordbrukets historia, Fembandsverket band 5, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (ksla.se); Fembandsverket band 5 (ksla.se)
- Det kemiska jordbruket, sid 211–224, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (ksla.se); 11.-Det-kemiska-jordbruket-sid-211-224.pdf (ksla.se)
- Franck, Olle (1940) Jordens gödsling i kristid: allmänna regler och råd med särskild hänsyn till det nuvarande läget, Efter föranstaltande av Statens livsmedelskommission utarb. av O. Franck, 3. uppl. Publicerad: Stockholm: Lantbruksförb:s tidskr.-ab, 32 s.
- Jordbruksverket (2010) Markkarteringsrådets rekommendationer för Markkartering av åkermark, Jordbruksinformation 19-2010: [jo10_19.pdf \(jordbruksverket.se\)](#)
- Westerberg, J.O. (red.) (1947): Hvilans lantmannaskola 1887–1946. Minnesverk utgivet i anslutning till skolans sextioårsjubileum under överinseende av rektor Arvid Zachrisson, Bokförlaget Antiqua, Folio. 494 s.
- Zachrisson, Arvid och Franck, Olle (1939): Jordens gödsling, Stockholm, Lantbrukssällsk:s tidskr.-ab. 1939, 140 s.
- Zachrisson, Arvid och Franck, Olle (1940): Jordens gödsling, Stockholm, Lantbrukssällsk:s tidskr.-ab., 2. Uppl., 140 s.
- Zachrisson, Arvid och Franck, Olle (1945): Jordens gödsling, Stockholm, Lantbruksförb:s tidskr.-ab, 2. Uppl., 152 s